

**KAKO SE
BORITI
PROTIV
MERA
ŠTEDNJE**

Uvod

Sadržaj

- 2** Uvod_Milan Tasić
- 4** Izmene Zakona o radu stežu nam omču oko vrata_Miljan Jelić
- 7** Davljenje u dugovima: neoliberalne mere štednje u Srbiji i kako se protiv njih boriti_Andreja Živković
- 12** Izveštaji sa radničkih protesta u Kruševcu_Nikola Živadinović
- 15** Sindikati daju znake života_Neda Đorđević

U SRBIJI danas živi preko milion nezaposlenih. Preko pola miliona građana/ki Srbije prima socijalnu pomoć. Više od sto hiljada dece nema za hleb i mleko. Trista hiljada starih živi na rubu egzistencije. Blizu trećine stanovništva živi na granici ili ispod granice siromaštva. Zakonom regulisana minimalna plata iznosi dvesta evra, a prosečna plata zaposlenih jedva četrsto. Za to vreme, prosečna potrošačka koprpa iznosi jednu i po prosečnu platu.

To je sadašnjica u Srbiji. Budućnost koja nas čeka ne uliva nimalo samopouzdanja. Prema procenama sindikata, samo u toku sledeće godine sto hiljada ljudi ostaće bez posla u skladu s planom mera štednje. Do kraja godine predviđa se rast i javnog duga na 64% BDP-a. Neoliberalna politika dolazi do sve jasnijeg izražaja. Nakon zakona o privatizaciji i rasprodaje društvene imovine domaćim tajkunima i stranim kompanijama, stiže nam najsnažniji udar na radnička i socijalna prava do sad u vidu najnovijih zakona o radu i štrajku.

Kakve promene predlozi ovih zakona uvode? Rad na neodređeno vreme probija granicu od jedne godine – i to tri puta. Uredba o vraćanju na rad pre isteka trudničkog bolovanja otvoriće mogućnost prisiljavanja majki da se vrate na posao, uskraćujući im pravo na trudnički dohodak. Štrajk će biti moguć samo u okviru preduzeća, a javna okupljanja nailaziće na sve veće prepreke usled sve rigoroznijih propisa. Sve vodeće političke opcije nastaviće da nas vode ka Evropskoj uniji kapitala, a fašisti će, kao jedina alternativa u javnom diskursu, vrlo verovatno već na sledećim izborima dobiti priliku da na velike „dveri“ uđu u parlament.

Politički zadatak koji se u takvim okolnostima nužno postavlja kao primaran pred levicu jeste intervencija u javnom diskursu. Leva partija u Srbiji ne postoji, a levica se svodi na manje radničke, aktivističke, teorijske, feminističke, ekološke, LGBT i antifašističke grupe ili organizacije koje idejama i/ili praksom manjeg dosega odgovaraju onome što inače nazivamo levicom. Kako leva agenda u javnom diskursu uopšte ne postoji i kako je praksa pokazala da male leve organizacije usled ograničenosti koje im tanki kapaciteti nameću nisu u mogućnosti da je uspostave, pred levicu se, kao neophodan zadatak koji zahteva situacija, postavlja ujedinjenje snaga i kapaciteta u cilju istupanja sa margine javne i političke sfere.

Postojeće leve grupe i organizacije moraju u predstojećem periodu pronaći najmanji zajednički imenilac. Na to ih, s jedne strane, upućuju zajedničke ideje o društvenoj kontroli nad politikom i ekonomijom koje informišu našu borbu protiv kapitalizma i fašizma i borbu za socijalističku alternativu. S druge strane, zajednička situacija u zemlji pred bankrotom upućuje nas na borbu protiv neoliberalizma i mera štednje, uz borbu za pokretanje proizvodnje i podizanje životnog standarda stanovništva.

Marks21 sve svoje aktivnosti finansira isključivo putem mesečnih članarina i donacija simpatizera/ki. Kupovinom ovog pamfleta podržavate naš rad.

Svi tekstovi su besplatno dostupni na adresi www.marks21.info/pamflet-stednja

Ukoliko leвица ne ponudi kompas danas razočaranom, ali sutra gnevnom radništvu, i ne artikulirše nezadovoljstvo u pravcu borbe protiv kapitala, fašistička desnica ostaje jedina alternativa koja već sada usmerava bes gladnih na romsku, LGBT i azilantsku populaciju, kao i nezadovoljstvo muža na ženu-majku, osnažujući patrijarhat i dvostruku opterećenost žene koja će u još gorim uslovima morati da nastavi da izvršava i plaćeni i neplaćeni rad, okrećući tako eksploatisane protiv eksploatisanih u cilju zaštite kapitala i bele muške dominacije. Dovoljno je pogledati zemlje iz okruženja i videćemo fašističke para-policije koje legitimišu turiste u Bugarskoj, ili fašističke falange koje u crnim uniformama marširaju ulicama Budimpešte. Takav scenario, nažalost, uopšte nije nezamisliv u bankrotiranoj Srbiji.

Marks21 je revolucionarna socijalistička inicijativa, koja se od osnivanja bori za akciono jedinstvo na levisi oko jednostavnih i konkretnih zahteva. Bili smo u centru studentskih kampanja za bolje uslove studiranja, antifašističkih inicijativa, solidarnih akcija sa radničkim štrajkovima, feminističkih dešavanja, koalicija za odbranu javnog prostora i prava na protest i mnogo drugih aktivnosti. Rascepanost i apatija otežavaju borbu za poboljšanje društvenih uslova, ali je bez njih nemoguće podići samopouzdanje potlačenih grupa u Srbiji. Danas je to pogotovo nemoguće bez jedinstvene borbe protiv štednje.

Istovremeno, akciono jedinstvo na levisi mora ići u korak sa spajanjem najnaprednijih pojedinaca/ki i kolektiva u koaliciju koja bi bila spremna da pred javnost postavi šira politička pitanja. Taj dug i mukotrpan rad otvorio bi mogućnost za stvaranje leve partije u budućnosti. Pozivanje na levo jedinstvo je pozivanje na istorijsku dužnost levice da preuzme ulogu vodiča u bolju budućnost, u kojoj će vladati prava demokratija, u kojoj će se zaista poštovati ljudska prava, u kojoj će se žene (ali i muškarci) otarasiti okova patrijarhata, a rad čekićem smrviti dominaciju kapitala nad ljudskim životom.

Ovaj mini-zbornik, sastavljen od nekolicine analiza i industrijskih izveštaja, predstavlja deo naših napora da prenesemo potrebu za jedinstvom u borbi svih nas koji se nalazimo na udaru mera štednje, kao i nužnost izgradnje socijalističke alternative krizi. Mere štednje u Srbiji tek uzimaju maha i zato ćemo se potruditi da ovo bude samo prvi u nizu pamfleta koji će se baviti ovom temom. U tome nam možete pomoći slanjem svojih predloga, analiza, iskustava borbe...

Ako ste saglasni s nama, učlanite se u Marks21, uključite se u svakodnevnu borbu i pomozite izgradnju revolucionarnog krila nove levice u Srbiji.

Miljan Jelić

Izmene Zakona o radu stežu nam omču oko vrata

NAŠI NEOLIBERALI verovatno vrište od sreće iščitavajući silne predloge amandmana na Zakon o radu koje je Unija poslodavaca tako brižno pripremila¹. Kroz medije se već godinama provlači priča o izmeni radnog zakonodavstva. Sada je ta opasnost mnogo izvesnija, jer je postala sastavni deo zvaničnog Vladinog dokumenta o štednji. Kako je nadležno ministarstvo potvrdilo, nacrti četiri sistemska zakona – među kojima je i Zakon o radu – biće završeni tokom oktobra, kako bi se usvojili već sredinom decembra. Dakle, Vladi se poprilično žuri da počne sa stezanjem kaiša.

Hajka na radništvo traje već duže vreme, ali je nakon Petog oktobra 2000. godine pojačana pokušajem uvođenja neoliberalnog tržišnog modela. Već 2001. godine doneti su novi Zakon o radu i Zakon o privatizaciji, koji su oslobodili furije slobodnog tržišta. Glavna obeležja ove politike bila su masovna privatizacija i eksplozija nezaposlenosti.

Srbija nije izolovan slučaj što se tiče legislativnih promena u sferi radnih odnosa. Danas se paralelan proces odigrava i u Republici Srpskoj i Hrvatskoj. Zašto naša vladajuća klasa sprovodi ove reforme? Čini se da je u igri par faktora.

1) Spoljašnji faktor – strani kreditori. MMF i strani investitori, poput Američke privredne komore, vrše pritisak na Vladu da sprovede mere štednje, dirajući u suverenitet zemlje, mešajući se u njenu fiskalnu, ekonomsku i socijalnu politiku. MMF je još tokom prethodnih godina insistirao na produženju rada na određeno vreme s jedne na tri godine, kao i na uvođenju isplata opremnine samo za period proveden kod poslednjeg poslodavca.

2) Unutrašnji faktor – prebacivanje tereta krize na radništvo, kako bi poslodavci sačuvali svoje profite, a država zaustavila rast javnog duga i rekapitalizovala bankarski sektor.

Ova dva faktora predstavljaju jedinstvenu celinu, jer se Vlada Republike Srbije ponaša kao puki izvršitelj naloga moćnih kreditora. Ona je stečajni upravnik jedne *de facto* bankrotirane zemlje.

Za sada sve ide ka tome da će nacrt novog Zakona o radu biti jedan u suštini

¹ Članak je prvi put objavljen 23. oktobra na našoj veb stranici, nakon što su u javnost tek procurele prve informacije o sadržaju najavljenih izmena zakona. Dva dana kasnije USS „Sloga“ objavila je na svojoj veb stranici ceo sadržaj nacrta, kritikujući Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike koje im nije ni zvanično dostavilo nacrt u cilju pripreme za javne rasprave, nego su do njega morali da dođu „nezvaničnim putem“.

neoliberalni akt.² Izmene uvode dalju liberalizaciju tržišta rada, tj. ono što „stručnjaci“ nazivaju *fleksibilizacijom* rada – lakše otpuštanje i lakše zapošljavanje radnika/ca. U zemlji s preko milion nezaposlenih, ovo je ravno ubistvu s predumišljajem. Teza o „podsticanju zapošljavanja“ ovde poprima nadrealno značenje. Procene koje stižu iz Saveza samostalnih sindikata su katastrofalne – procenjuje se da će kao direktna posledica ovih izmena biti otpušteno i do 100,000 ljudi.

Poslodavci lamentiraju kako su zaposleni zaštićeni kao „beli medvedi“ (ili – rečima američkog ambasadora – „kao Uneskova baština“), a otpuštaju trudnice i ne uplaćuju doprinose, dok ih država zbog toga uopšte ne goni ili ih blago kažnjava. Pravnici „legalisti“ kritikuju važeće radno zakonodavstvo kako nije u skladu s evropskim standardima i da je zastarelo, dok sama država krši zakone i bojkotuje Socijalno-ekonomski savet (SES). Umesto da se faktičko stanje uskladi prema pravnom, radi se potpuno suprotna stvar – legalizuje se kriminalna i prekršajna praksa poslodavaca.

Jedan od najbezobraznijih predloženih amandmana na Zakon o radu jeste povećanje rada na određeno vreme s jedne na tri godine. Poslodavci to pravdaju činjenicom da u zemljama u regionu on traje duže nego kod nas (npr. u Makedoniji, Rumuniji i Bugarskoj iznosi tri godine), te da ćemo tim postupkom povećati konkurentnost.

Pod ovakvim ugovornim režimom, poslodavci bi otpuštali radnice/ke šakom i kapom, jer u takvoj situaciji prema njima nemaju gotovo nikakvu odgovornost. Treba podvući da nakon isteka roka od tri godine, zaposleni/e ne bi imali/e pravo na otpremninu, za razliku od radnog odnosa uspostavljenog na neodređeno vreme. Ovaj amandman nam govori da se poslodavcima više jednostavno ne isplati da uzimaju zaposlene na neodređeno vreme i da ih političari, koje je narod izabrao da formiraju vlast, u tome, na štetu tog istog naroda, podržavaju.

S druge strane, uvođenje tzv. fleksibilnih radnih mesta omogućilo bi uspostavljanje radnih odnosa kraćih od punog radnog vremena. Prema rečima Dragoljuba Rajića, direktora Unije poslodavaca Srbije: „Tako bi (zaposleni) imali mogućnosti, kao u Evropi od 2008. godine, da rade dva, tri, pet, sedam sati, zavisno koliko su potrebni poslodavcu, a za svaki taj sat će biti plaćeni porezi i doprinosi“. Ovo bi značilo samo bedniju platu (srazmerno vremenu provedenom na radu) i intenzivniji rad za zaposlene, a za poslodavce povećanje profita, pa možda čak i sticanje subvencija za nove zaposlene.

Mnogi drugi predlozi poput isplate otpremnina samo za rad kod poslednjeg poslodavca, ili vraćanja na rad pre isteka trudničkog bolovanja na zahtev zaposlene (sa svim prečutanim zloupotrebama koje bi to omogućilo) predstavljaju samo neke od preko 80 amandmana Unije poslodavaca koji imaju decidno antiradnički karakter.

2 U međuvremenu će se ispostaviti da je Vladin nacrt izmena i dopuna Zakona o radu do te mere neoliberalan da su vodstva dva najveća sindikata – Saveza samostalnih sindikata Srbije i UGS „Nezavisnost“ – inače sklona paktiranju sa državom i privatnicima, 21. novembra napustila pregovore, pozvala na smenu ministra privrede Saše Radulovića i najavila masovne proteste.

Pitanje izmena radnog zakonodavstva nije samo pravno ili ekonomsko pitanje – ono je i *političko pitanje*. Rat i sankcije, evrointegracije i tržišne reforme tokom 2000-tih usloveli su srozavanje demokratskih mehanizama. „Javne“ rasprave su netransparentne, mediji u javnost šalju kontradiktorne informacije, a SES je često pod blokadom. Država mere štednje sprovodi mimo naroda – ključni zakoni ne stavljaju se na referendum, a i tamo gde se stavljaju (kao npr. u Hrvatskoj), odluke se proglašavaju neustavnim.

Zabrana održavanja LGBT Prajda je dobar primer, jer se to već sutra može desiti i bilo kom radničkom protestu. Najavljene izmene Zakona o štrajku treba da nam služe kao opomena – pokušava se guranje štrajka „između četiri zida“ radnog mesta, kako bi se radnički bunt sklonio što dalje od „očiju javnosti“. Tačnije, od svih drugih koji bi ustali za svoja prava kada bi ih nečije druge borbe na to ohrabrile.

Šta onda raditi? Moguće je da će kriza izvršiti pregrupisanje na sindikalnoj sceni koje će dovesti do radikalizacije radnica i radnika i vratiti veru u sindikalno organizovanje³. No, to se neće dogoditi samo od sebe. Zato se moramo povezivati sa sindikatima, ali i uvući i druge grupe u borbu – nezaposlenu omladinu, feminističke kolektive, zemljoradnike/ce, LGBT aktiviste/tkinje i druge koji se nalaze na udaru mera štednje.

Najavljene izmene Zakona o radu pokazuju da je za Vladu i kapitaliste „stezanje kaiša“ samo eufemizam za stezanje omče oko našeg vrata. Skorašnji protesti sindikata „Nezavisnost“ protiv loših životnih uslova su, iako sa apstraktnom porukom, ipak pokazatelj da se nešto dešava. Ali, zatišje pred buru nije dovoljno – potreban nam je tornado koji će oduvati ovu Vladu zajedno s njenim međunarodnim kreditorima. To ćemo postići samo povezivanjem i solidarnošću.

3 Nepunih nedelju dana po objavljivanju ovog članka formiran je Srpski sindikalni front, a dan kasnije su i SSSS i UGS „Nezavisnost“ objavili da će ubuduće zajednički nastupati u pregovorima o Zakonu o radu i drugim najavljenim zakonima u sklopu Vladinog paketa – otvarajući još više prostora za angažovanje.

Davljenje u dugovima: neoliberalne mere štednje u Srbiji i kako se protiv njih boriti

SRBIJA JE zvanično bankrotirala. Kako prvi potpredsednik Vlade Republike Srbije, Aleksandar Vučić, tvrdi, ne možemo nastaviti da trošimo više nego što zarađujemo, „ili ćemo sami sebe pojesti“. Sudeći po zvaničnoj priči, krivica leži na ekonomskoj politici koju su sprovodile sve vlade u poslednjih 13 godina od pada Miloševićevog režima. Ovo je opravdanje za mere štednje i reforme, konačno najavljene osmog oktobra. U stvari, kao što ćemo pokazati, nadolazeći talas štednje ne predstavlja raskid s neoliberalnim ekonomskim režimom, već njegovo intenziviranje. On ne samo da neće rešiti problem dužničke ekonomije, već će dodatno pogoršati krizu.

Sadašnja zvanična politika, kao i sam paket mera štednje¹, dolaze nam pravo od MMF-a. U pitanju je tipičan neoliberalni recept koji prepisuje otvaranje stranom kapitalu, privatizaciju industrije i javnih službi u vlasništvu države, liberalizaciju tržišta rada i strogu kontrolu nad monetarnom politikom.

Besmisleno je tvrditi da će ovo Srbiji ponuditi novi početak. Još od 2000. godine neoliberalizam nam proklamuje da je otvaranje tržišta direktnim stranim investicijama kroz privatizaciju državne imovine i deregulaciju tržišta rada jedini način da se dođe do investicija, produktivnosti i rasta. Efekti toga u praksi, međutim, izgledaju drugačije. Investicije stranog kapitala u Srbiju preskupo su plaćene kroz visoke kamatne stope i precenjivanje valute. Krediti iz inostranstva su zauzvrat početkom 2000-tih subvencionisali uvoz i kreditni bum. Međutim, ista monetarna politika koja je privlačila strane kredite i prihode od privatizacije bila je zaslužna i za uništenje industrije, uzrokujući masovnu nezaposlenost i podižući stopu apsolutnog siromaštva. Visoka cena novca odvrćala je investicije od realne ekonomije, a precenjena valuta činila je izvoz nekompetitivnim². Budžetski i trgovinski deficit koji je iz toga proistekao pogoršao je spoljni dug. Srbija je postala do te mere zavisna od zajmova da se, kada je 2008. godine s bankrotom „Liman bradersa“ izvor stranog novca presušio, njena ekonomija bespovratno urušila.

1 Videti: Izjava za štampu MMF-ove misije u Srbiji nakon čijeg sastanka s vladinim zvaničnicima su najavljene mere štednje: 'Statement at the Conclusion of an IMF Staff Visit to Serbia', Press Release No. 13/395, 8. oktobar 2013: <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2013/pr13395.htm>

2 Videti: Andreja Živković: 'From the market...to the market: The debt economy after Yugoslavia', u Srećko Horvat and Igor Štikš (eds.), *The Rebel Peninsula: Radical Politics after Yugoslavia*, Verso, predstojeće izdanje 2014.

Izbijanje krize primoralo je sve vlade sveta da interveniše kako bi sprečile da svetska finansijska kriza izazove krah bankarskog sistema i raspad svetske ekonomije. Dok su bilionima dolara besplatnog novca vlade punile džepove bankara, MMF se žurno bacio na zaštitu finansijskih institucija bogatog Severa. S dužničkim ekonomijama poput Srbije ugovoreni su takozvani „stend-baj aranžmani“, kao i produženi kreditni uslovi u cilju sprečavanja njihovog bankrota i time nemogućnosti otplate kredita stranim bankama. To je dovelo do eksplozije javnog duga Srbije, koji se gotovo udvostručio s 33.4% BDP-a u 2008. na 61.8% u 2013. godini. Nagrada za saradnju s MMF-om pri ovom spasavanju tehnički bankrotiranog međunarodnog bankarskog sistema bila je to što je naša dužnička kriza, kao i dužnička kriza ostatka evropske periferije, postala terminalna.

Nakon što je državno spasavanje banaka dovelo do ogromne međunarodne dužničke krize, MMF je, zajedno s EU, počeo da poziva na uvođenje mera štednje. Kako bi se ovaj očigledan pokušaj primoravanja radničke klase da otplati dug banaka opravdao, MMF je počeo da tvrdi da su krizu zapravo izazvali preveliki javni troškovi. Veliko otvaranje prema tržišnoj anarhiji koje je isprva izazvalo krizu, naprasno je postalo njeno rešenje. Već neko vreme istu pesmu slušamo i u Srbiji – samo sada još češće budući da nas od nemogućnosti da otplatimo dugovanja deli samo jedan korak.

Mere štednje uvedene su još tokom 2009-2010 zamrzavanjem plata u javnom sektoru, što je dovelo do smanjenja plata za 0.3% BDP-a u periodu 2009-2011. U to vreme započet je i novi ciklus neoliberalnih reformi, poput uvođenja nezavisnosti centralne banke – tj. nezavisnosti neoliberalne monetarne politike od demokratskog procesa odlučivanja – i početka reforme penzionog sistema. Ove reforme, naravno, nisu bile dovoljno „biznis-frendli“ da bi zadovoljile MMF. Istinu govoreći, plate i penzije su značajno porasle tokom 2011-2012, pre nego što će ponovo biti praktično zamrznute u 2012-2013³.

To, međutim, nema puno veze s izbornim „populizmom“ ili „klijentelizmom“, kako to zagovornici neoliberalizma tvrde, već s protivrečnostima štednje s kojima se sve kapitalističke države suočavaju. Mere štednje s jedne strane pritiskaju radničku klasu da otplaćuje dug, dok s druge strane same dovode do njegovog povećanja jer dovode do smanjenja potrošnje, a samim tim i privrednog rasta. Stagnantni rast je usled toga prerastao u duplu recesiju i pogoršao dužničku krizu, pogotovo u evrozoni i na Balkanu. Posmatrano iz marksističke perspektive, koren ove protivrečnosti je u tome što iste one mere koje sprečavaju momentalni kolaps finansijskog sistema ujedno sprečavaju i likvidaciju neefikasnih kapitala i, samim tim, smanjenje cene proizvodnje i investicija i obnavljanje profitne stope. Šta to znači?

Marks je tvrdio da proces međusobnog takmičenja pri proizvodnji robe na tržištu, a u cilju sticanja profita, primorava kapital da investira u nove tehnologije kako bi se nižim cenama ostvario dodatni profit u odnosu na konkurenciju. Ovaj

3 Videti: 'Republic of Serbia: 2013 Article IV Consultation', *IMF Country Report* No. 13/206, 15. jul 2013, s.4: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2013/cr13206.pdf>

proces takmičenja ih, međutim, sve primorava da se ponašaju na sličan način i da radnu snagu, koja zapravo stvara svu vrednost, zamenjuju tehnologijom – na taj način dovodeći do strukturne tendencije ka padu profitne stope i do ekonomske krize. Današnja ekonomska kriza posledica je dugoročnog pada profitnih stopa u razvijenim kapitalističkim zemljama. Ogromne količine neiskorišćenog kapitala usled toga ostale su zaglavljene na finansijskim tržištima, a finansijske špekulacije dovele su do međunarodnih bumova. Iz perspektive radne teorije vrednosti, bum se u najvećoj meri zasnivao na „fiktivnim profitima“, tj. na profitima koji ne potiču od investicija u produktivnu eksploataciju radne snage, već od špekulisanja o nekim budućim vrednostima radne snage izraženim kroz kredite i dugovanja. Kraha koji je usledio ukazao je na raskorak između stvarne profitne stope i novčano izraženog polaganja prava na naduvane fiktivne vrednosti (isprva u derivativima zasnovanim na hipotekama u SAD).

Marks je tvrdio da kriza sanjuje cenu proizvodnje i investicija tako što uništava slabije kapitale, čime vodi porastu profitne stope i omogućava uspostavljanje novog ciklusa akumulacije. Međutim, kako su kapitali vremenom postajali sve veći, šireći se planetom, cena njihove propasti postala je katastrofalna recesija. Iz tog razloga današnji kapitalisti traže intervenciju kako bi se sprečio kolaps svetskog finansijskog sistema. Duga depresija sada zvuči bolje od toga da se tržištima prepusti da se „pročiste“. Zato mere štednje postaju neophodan metod primoravanja vlada, kompanija i potrošača da otplaćuju njihova dugovanja bankama. Uz to, one prozile i iz potrebe za smanjenjem troškova kapitala, pre svega cena nadnica, ali i poreza i kamatnih troškova, kao i potrebe da se oslabi radnički pokret i time olakša gomilanje profita. Ipak, činjenje ove usluge kapitalu niti može, niti je uspelo da povrati profitabilnost zbog toga što je glavni cilj mera štednje usmeren na realizaciju fiktivnih vrednosti, odnosno na otplaćivanje bankarskih dugova zasnovanih na tvrdnjama o budućim iznosima vrednosti, čime se sprečava otklanjanje neprofitabilnog kapitala i uspostavljanje novog investicionog ciklusa. Upravo zato Srbija, baš kao i velike kapitalističke države, oscilira između depresije i finansijske krize i, samim tim, između runde štednje i javnih zajmova kako bi sprečila da se recesija otrgne kontroli i postane novi finansijski kraha.

Na osnovu toga tvrdimo da najavljene reforme neće razrešiti dužničku krizu. Oporezivanje viših plata u javnom sektoru, povećanje PDV-a na osnovna potrošačka dobra i rezanje subvencija u javnom sektoru povećavaju vladine prihode, ali istovremeno sputavaju privredni rast. Samim tim povećava se teret duga. Fiskalna kriza zauzvrat dovodi do povlačenja kapitala. Ono je već počelo u finansijskom sektoru, a ako govorimo o dugoročnom dugu, od početka godine iz zemlje je oteklo gotovo pola milijarde evra. Kreditne aktivnosti banaka pale su na nulu, a ova stagnacija imaće ozbiljne posledice po privrednu aktivnost. Sem toga, samo tokom iduće godine moraćemo da otplatimo 1.14 milijardi evra kamata na spoljni dug države, dok smo na srednji rok suočeni s pritiskom refinansiranja izuzetno skupih i pozamašnih pozajmica.

Zato štednja ne samo da neće ispuniti fiskalne ciljeve koje je vlada zacrtala, već po samoj definiciji ne može promeniti činjenicu da je Srbija bankrotirala. Stvarna

uloga mera štednje i pro-biznis reformi (određivanje ruku stranih investitora da zapošljavaju i otpuštaju po slobodnom nahodjenju uz onesposobljavanje sindikata ograničavanjem prava na štrajk) je privlačenje stranih zajmova stvaranjem privida da se u našem sigurnom utočištu za strane investitore problem duga nalazi pod kontrolom. Cilj je otplaćivanje postojećih skupih kredita podizanjem novih kredita. U najboljem slučaju, to znači dobijanje jeftinih kredita od naših novopečenih „prijatelja“ iz Ujedinjenih Arapskih Emirata u zamenu za predaju industrije oružja i sektora poljoprivrede u njihove ruke (što je repriza predaje energetske industrije Rusiji u zamenu za njen veto na kosovsku nezavisnost u Ujedinjenim nacijama i povremene zajmove). U najgorem slučaju, moraćemo ponovo da se obratimo MMF-u i očekujemo mnogo veće kamatne stope. Međutim, u oba slučaja dugovanja se gomilaju kako bi se otplatila prethodna dugovanja. Politička ekonomija dužničkog ropstva, tj. odbrana vrednosti novca (duga) po cenu uništenja industrije ostaje netaknuta, što znači da će u svakom slučaju doći do bankrota, pre ili kasnije.

U međuvremenu, ono u šta možemo biti sigurni je to da smo ušli u novi period neoliberalnog napada na radničku klasu. Već su najavljene reforme penzionog sistema koje će prag za odlazak žena u penziju podići na 63 godine i uvesti penalizaciju za rano penzionisanje. Cilj u srednjem roku je „reformisati“ plate u javnom sektoru. Trenutno smo na samom početku, a vlada korača oprezno, služeći se populističkim trikovima poput hapšenja nekolicine lokalnih tajkuna pod optužbama za finansijske malverzacije ili podizanja poreza na više zarade u javnom sektoru, kako bi smirila otpor i stvorila konsenzus o potrebi za oštrijim neoliberalnim merama oko ideje da smo „svi mi u istom brodu“.

Ukoliko želi da se suprotstavi ovakvoj politici, levica u Srbiji mora da pozove na širok borbena front protiv mera štednje koji bi ujedinio sindikate, feminističke kollektive, studentske aktiviste/kinje i udruženja penzionera i seljaka. Već sama sveobuhvatnost neoliberalne ofanzive stvara osnovu za široko, ali i radikalno jedinstvo: ograničavanje prava na štrajk, prava zaposlenih, penzija i napad na životni standard celokupne radničke klase kroz povećanje PDV-a. Ovakva kampanja biće uspešna jedino ukoliko se suprotstavi veoma raširenoj klimi straha i nesigurnosti, ukoliko stane na put sve popularnijem verovanju da su određene reforme, bez obzira na to što su nepoštene, ujedno i nezaobilazne jer „ne možemo trošiti novac koji nemamo“. Drugim rečima, ne možemo se zadovoljiti jalovim pozivima na otpor, već moramo da ponudimo ubedljivu političku alternativu vladajućoj neoliberalnoj ideologiji. To znači da moramo pozivati na odbacivanje duga i nacionalizaciju banaka i industrije kao osnovu za investiranje u zapošljavanje, socijalne izdatke i životni standard.

Od suštinske je važnosti da se ozbiljno uhvatimo zadatka spajanja različitih aktivističkih grupa, budući da će kriza od sada pa nadalje samo rasti, a vladini zajmovi možda neće biti dovoljni da sledeće godine spreče bankrot. Ukoliko ne uspemo da popularizujemo politiku radničke alternative naći ćemo se u situaciji poput one u Grčkoj, nadomak katastrofalnog kolapsa životnog standarda, ukidanja demokratije i uspona fašizma – ali bez snažnih snaga u narodu i bez leve političke alternative, Sirize, koje postoje u Grčkoj. Radikalna levica zato ima posebnu ulogu u širokoj

koaliciji protiv mera štednje: da insistira na tome da se kapitalistička kriza može razrešiti jedino socijalističkom alternativom, a da će snaga te alternative zavisiti od stvaranja radničke partije koja će ujediniti aktivistkinje i aktiviste angažovane u različitim borbama protiv neoliberalne ofanzive.

Od kako je vlada nedavno objavila paket mera štednje, Srbiju su ponovo preplavili štrajkovi i radnički protesti. Kao doprinos diskusiji o tome s kojim se sve problemima radnički pokret danas suočava, prenosimo dva izveštaja sa protestnih skupova štrajkača u Kruševcu. Piše, Nikola Živadinović.

Kruševac: izveštaj sa trodnevnih radničkih protesta

ŠTRAJK JE počeo u ponedeljak u 11:15 časova. Ispred zgrade opštine okupili su se radnici i radnice preduzeća „14. oktobar“, „Konfekcija Zvezda“, „Fabrika ulja“, „Savremeni dom“ i „Fampharm“. Bilo je i predstavnika sindikata „Sloga“, „Nezavisnost“ i Samostalnog sindikata Kruševca. Po mojoj proceni bilo je prisutno oko 500 ljudi.

U štrajku su jer traže ispunjenje zahteva:

- „14. oktobar“ – Zaostale zarade i doprinosi za proteklih 13 meseci (~1,500 zaposlenih)
- „Konfekcija Zvezda“ – 14 zaostalih zarada i doprinosa, povezivanje radnog staža (~150 zaposlenih)
- „Fabrika ulja“ – 23 zaostalih zarada i doprinosa (~130 zaposlenih)
- „Savremeni dom“ – Oko 30 zaostalih zarada i doprinosa (87 zaposlenih)
- „Fampharm“ – Zaostale zarade i doprinosi

„14. oktobar“ i „Zvezda“ traže razgovor sa ministarstvom privrede kako bi se konačno definisao status kolektiva. Ova dva preduzeća su u fazi restrukturiranja. Od vladinih mera štednje ništa dobro ne očekuju ili su o njima slabo obavješteni.

Skup je počeo ispred zgrade opštine, nakon čega su se ljudi uputili ka zgradi Republičkog zavoda za zdravstveno osiguranje. Šetnja je protekla mirno (dužina trase je oko 500 metara), bez incidenata. Prapatno, bilo je duvanja u pištaljke i vuvuzele. Svega nekoliko policajaca. Zanimljivo je da su prisutni bili snimatelji obe lokalne televizije, RTK (Radio Televizija Kruševac) i Kanal plus. Usledilo je obraćanje predstavnika sindikata, i Zavoda za zdravstveno osiguranje. Ljudi su glasno negodovali tokom obraćanja predstavnika vlasti.

Osim sindikalnih transparenata bilo je svega nekoliko parola: „Ima li kraja bedi“, „Ovo je zločin“ i jedna koja mi je ostavila najjači utisak, „Ovo je kraj ne možemo više“. Ljudi su uglavnom uplašeni i sa kim god da sam razgovarao tražio je da ga ne snimam i ne pitam kako se zove.

U utorak se šetalo istom trasom kao i prethodnog dana, uz polučasovno za-državanje ispred zgrade Republičkog zavoda za zdravstveno osiguranje i blokadu saobraćaja na raskrsnici ispred pomenute zgrade. Pištaljke, vuvuzele, trube. Kao i u ponedeljak, bez incidenata i samo nekoliko policajaca. Ipak, skup je bio nešto

manji.

U središtu je bilo vidno manje ljudi. Deo krivice pored straha snose i vremenski uslovi: sve vreme pada kiša. Nema incidenata. Malo policije. Pištaljke, trube, vuvuzele. Blokirana je glavna ulica i najprometnija ulica u gradu ispred zgrade opštine.

Ministar privrede, Saša Radulović, razgovarao je s predstavnicima uprava preduzeća i sindikatima IMK „14. oktobar“, „Konfekcije Zvezda“, „Fabrike ulja“ i „Savremenog doma“. Bilo je najavljeno da će Radulović predložiti planove Ministarstva privrede i tempo kojim će se rešavati problemi ovih preduzeća. Ishod razgovora je objava gašenja „Zvezde“, „Savremenog doma“ i „Fabrike ulja“, uz otplatu od 300 evra po godini staža. Predsednik Veća Samostalnog sindikata, Milenko Mihajlović, rekao je da su se radnici sami odlučili za tu opciju jer ih je „muka naterala“, budući da već duže vreme preduzeća ne rade, a oni ne primaju plate.

Za zaposlene u ostalim preduzećima nije pronađeno nikakvo rešenje. Ulični protesti su za sada obustavljeni.

Ovo je samo jedan od velikog broja primera štrajkova širom zemlje. Danas su ispred Nacionalne službe za zapošljavanje protestovali radnici nekoliko „Zastavinih“ preduzeća u restrukturiranju, zbog nepoštovanja socijalnog programa na osnovu kojih su pristali da napuste svoja radna mesta.

Radnici „Autosaobraćaja“ iz Kragujevca već tri nedelje blokiraju železničku prugu i put Kragujevac-Krževo, sa sličnim zahtevima. Samo tokom proteklih noći, napadnuti su motornom testerom i kamenicama, čime im je uništen jedan od preostala četiri funkcionalna autobusa.

Sindikati koji su istinski predani radničkoj borbi moraću da u narednom periodu svoju snagu usmere na povezivanje ovih štrajkova i protesta. Bez solidarnosti, strah i očaj nastaviće da rade u korist države i kapitalista.

8. novembar 2013.

Nastavak štrajka u Kruševcu: „14. oktobar“ na ulici

NAKON PROŠLONEDELJNOG štrajka više kruševačkih preduzeća, zaposleni u „14. oktobru“ nastavili su proteste – s neizvesnim ishodom.

Skup je počeo tačno u predviđeno vreme, u 11:30. Prisustvovali su samo radnici i radnice „14. oktobra“, po mojoj proceni malo više od njih 200. Ovog puta nije bilo radnika/ca drugih preduzeća koji su štrajkovali prošle nedelje. Iz fabrike je krenulo mnogo više njih, oko 400, ali su se neki raštrkali i otišli negde drugde.

Ispred zgrade opštine je došlo tih 200-250 ljudi zajedno sa predstavnicima sindikata. Kao i ranije, bilo je pištaljki i truba. U štrajku su oba fabrička sindikata – SSSS i UGS „Nezavisnost“. Nije bilo nikakvih parola osim sindikalnih. Samo tri-četiri policajca, ali sam po prvi put primetio i dvojicu u civilu. Glavna ulica ispred opštine bila je blokirana tih sat vremena koliko je trajao protest.

Sindikalcima su išli na razgovor u kabinet gradonačelnika Bratislava Gašića (član glavnog odbora SNS-a) i izašli pred narod sa sledećim (parafraziram): „Gradonačelnik je prehladen (u tom trenutku čuje se glasno negodovanje, galama, duvanje u trube i pištaljke, psovke, itd), stvarno je prehladen i radi na rešenju problema. Rečeno nam je da slučaj „14. oktobra“ izlazi u četvrtak na skupštinsko glasanje, gde treba da se odluči o dodeljivanju dve minimalne zaostale zarade“.

Predstavnici sindikata su potom kazali okupljenom narodu da se otkazuju planirani protesti (prvobitno je bilo planirano da se štrajkuje svaki dan) dok se ne sačekaju rezultati od četvrtka, pa ako se ne postigne dogovor da unapred prijave protest za petak, jer nisu ni prijavili proteste za planirane dane, a protest mora da se prijavi minimum dva radna dana unapred. Tada je krenulo veoma glasno negodovanje, uz propratno skandiranje „Lopovi, lopovi“, tako da iako sam bio u prvim redovima gotovo ništa nisam mogao da čujem šta je pričao drugi predstavnik sindikata. Rekao je da će dok se situacija ne reši svi radnici dobiti kartice za besplatan prevoz i čini mi se da je spominjao socijalni program. Sve su šanse da sindikati ponovo hoće da se izvuku iz borbe na prvoj krivini, umesto da se do poslednje kapi znoj bore za svoje članice i članove i svoju zajednicu, braneći radna mesta.

Razgovarao sam sa nekoliko radnika i oni su eksplicitno protiv odlaganja protesta jer sumnjaju da je rukovodstvo u saradnji sa sindikatima napravilo neki dil sa Gašićem, koji je zbog „prehlade“ izbegao obraćanje narodu, a nalazio se na radnom mestu, tj. u istoj toj zgradi opštine, 10 metara vazdušnom linijom udaljen od nas.

U međuvremenu na kruševačkom onlajn portalu pojavila se vest da je vlada jutros usvojila Program mera kreditne podrške za tri preduzeća u restrukturiranju: „14. oktobar“, smederevski „Želvoz“ i mladenovački „Petar Drapšin“. Svaki program koji polazi od gašenja proizvodnje i izbacivanja zaposlenih na ulicu samo je nastavak dosadašnjeg neoliberalnog programa uništavanja privrede. Čekamo petak.

19. novembar 2013.

Sindikati daju znake života

KADA U Srbiji spomenete sindikat¹ nekoj običnoj radnici ili radniku oni će se samo kiselo osmehnuti i odmahnuti rukom. Razgovor može da se nastavi na dve strane. Ili će vam reći da su godinama u članstvu nekog od dva jedina reprezentativna sindikata (Savez samostalnih sindikata Srbije i Ujedinjeni granski sindikati „Nezavisnost“), ali da to osećaju samo preko mesečnog odbijanja članarine od njihovih zarada. Na drugoj strani su oni koji nisu članovi/ce nijednog sindikata, niti uviđaju na koji način bi im to u životu značilo. Kako je došlo do ovakvog nepoverenja?

Odgovor možemo započeti osvrtnom na visoko hijerarhijsko uređenje sindikata. Oba ova sindikata imaju centralne organe već dugi niz godina predvođene poznatim figurama Ljubisava Orbovića i Branislava Čanka. Za vreme Miloševića, a posebno nakon Petog oktobra, ova vodstva su se vidljivo slizala s državnim vrhom, u ma kakvom sastavu on bio, i dozvolila podešavanje neoliberalnog kursa. Jedino što je trebalo da rade bilo je da čute. To su i radili dok je država rasprodavala svoju i društvenu svojinu. Privatizacije vođene poput uličnih licitacija stavile su gotovo sve što je moglo uglavnom u ruke domaćih tajkuna koji su bogatstvo sticali malverzacijama tokom devedesetih. Time je država sebe lišila gotovo čitavog proizvodnog sektora koji bi joj punio budžet.

Privatizovana preduzeća ubrzo bi se zatvarala, njihova imovina rasprodavala, džepovi tajkuna punili a radnice i radnici ostajali na ulicama. Dugotrajni i mučni štrajkovi nicali su širom zemlje, a sindikalne centrale nastavile su da čute. Štrajkačice i štrajkači bili su otuđeni od ostatka društva, upućeni samo jedni na druge. Njihov očaj dovodio je do ekstrema, kada su štrajkovali glađu i dizali ruku na sebe.

Sindikati se nisu potrudili da im daju do znanja da nisu usamljeni, nisu ih naučili da se zajedno bore. Orbović i Čanak bi dali izjavu povodom Prvog maja kako je radništvu u Srbiji teško, najavljivali proteste i na tome bi ostalo. Oni koji su svojim delovanjem uspevali da probiju medijsku blokadu i bar na trenutak sruše barijeru koja ih je odvajala od ostatka društva postajali bi predmet delovanja represivnih snaga. Veliki broj požrtvovanih radničkih lidera je zbog pritiska ostao bez posla i napustio zemlju ili se povukao da živi u izolaciji. Njihovi sindikati ih nisu zaštitili.

Uzroci najnovijeg napada na radnička prava i sindikalni odgovor

Država bez prihoda je, kako bi izdržala budžet, morala da se zadužuje. Kako bi vratila dugove zaduživala se još više. To je dovelo do jačanja pritiska stranih kreditora na vladu da se troškovi smanje, kako bi mogla dalje da se zadužuje. Ovo je konačno rezultiralo donošenjem paketa mera štednje.

¹ Pod sindikatom se podrazumeva reprezentativni sindikat.

Međutim, bez obzira na to koliko se uštedi, bez proizvodnje nema ubiranja poreza koji mogu napuniti budžet. Kako bi privukla strane investitore država čini sve da za njih napravi „savršenu poslovnu klimu“. Shodno tome, jedna od najvažnijih stavki mera štednje je donošenje novog Zakona o radu. Bude li usvojen, zakon će poslodavcima dati mogućnost da zapošljavaju i otpuštaju kako im volja, da teraju zaposlene da rade prekovremeno kad god se za to ukaže potreba, da zapošljavaju na nepuno radno vreme, da vrše pritisak na trudnice da skrate trudničko bolovanje, da ne plaćaju otpremnine...

Ovaj postupak države doveo je do toga da sindikati najave prestanak zaveta ćutnje. Verovatno delom i zbog toga što bi novim velikim talasom otpuštanja i promenom strukture radne snage izgubili značajan deo članstva i, samim tim, izvora prihoda.

Prvo je UGS „Nezavisnost“ organizovala protest pod parolom „Dosta“. Zatim su se SSSS i UGS prvi put od osnivanja Nezavisnosti ujedinili u pružanju otpora usvajanju novog zakona. Jedan od uzročnika toga sigurno je i Srpski sindikalni front (SSF) koji su 29. oktobra osnovala četiri nereprezentativna sindikata (Konfederacija slobodnih sindikata², Asocijacija slobodnih i nezavisnih sindikata, Udruženi sindikati Srbije „Sloga“, Industrijski sindikat Srbije). Oni su prvog novembra potpisali Protokol o zajedničkom delovanju.

Za sada vidimo da će se borba protiv novog zakona odvijati na dva fronta. SSF je pozvao dva reprezentativna sindikata da im se pridruže, kao i sve ostale grupe, neformalne i registrovane organizacije i udruženja, kako radnička tako i penzionerska i studentska. SSSS i UGSN odbili su poziv smatrajući sebe jedinama koji imaju legitimitet da se bave radničkim pitanjima. SSF s druge strane tvrdi da dva reprezentativna sindikata nemaju prava da govore o Zakonu o radu jer su njihovi predstavnici učestvovali u njegovom sastavljanju.

SSF su osnovali sindikati nastali nakon Petog oktobra koji se već godinama bore za dobijanje reprezentativnosti i mesta u državnim telima poput Socijalno-ekonomskog saveta, ravnopravno sa SSSS i UGSN. Zakon o sindikalnom organizovanju im to onemogućuje, pa između ostalog veruju da će sa blokadom moći da se izbore zajedničkim snagama jer okupljaju preko 350,000 članica i članova. Zbog toga njihovo zajedničko delovanje ne predviđa kratkoročnu saradnju po jednom pitanju, već nešto mnogo trajnije. Za 10. decembar najavili su protest u Beogradu, koji se neće ticati samo Zakona o radu već i ostatka paketa mera štednje, s posebnim osvrtnom na preduzeća u restrukturiranju koja, kako je Aleksandar Vučić obećao, sva treba da dobiju isti tretman kao pribojski FAP. Njihova inicijativa je vrlo brzo proizvela reakciju. Posle devet meseci pauze sazvan je sastanak Socijalno-ekonomskog saveta na kom se govorilo o Zakonu o radu.

² Iako je Konfederacija slobodnih sindikata dobila reprezentativnost maja prošle godine to se zadržalo na formalnoj reprezentativnosti jer ne mogu da učestvuju u razgovorima i pregovorima sa državom poput SSSS-a i UGS-a.

Put napred: jedinstvo i borba

Ovo ujedinjavanje u dva fronta ohrabruje, ali je nedovoljno. Antiradničke, antisocijalne i, kako ih je okarakterisao Ivica Cvetanović (predsednik KSS), anticivilizacijske mere koje sprovodi država, reanimirale su sindikate i primorale ih da se bore. Međutim, verovatnoća da će ova dva fronta, sama od sebe, doći do sporazuma i ujediniti snage veoma je mala. Animozitet između njih je prevelik. Reprezentativni sindikati ne žele da izgube svoju poziciju jedinih koji mogu da se bave radničkim pitanjima u najvišim vrhovima, a SSF želi pogodnosti koje ta pozicija pruža.

Ipak, budući da do sada u Srbiji saradnja sindikata nije bila uobičajena, treba pozdraviti obe inicijative i nadati se da će one, kroz svoj primer i veći kontakt sa bazom koje će njihove planirane aktivnosti zahtevati, naučiti radništvo zajedničkoj borbi. Baza će ovde morati da preuzme ulogu kontrolora kako njihove međusobne nesuglasice ne bi odvlačile previše energije i vremena od problema zbog kojih su se i ujedinili. Naravno da oportunistički sindikalni vrhovi ostaju prepreka ostvarivanju osnovnih ciljeva i zadataka sindikata, a to je pre svega zaštita radništva, posebno sada kada je ono na udaru neoliberalnih reformi. Istovremeno, i minimalni koraci ka jedinstvu otvaraju vrata za agitaciju za šire i borbenije akciono jedinstvo u sindikalnom pokretu.

To daje nadu svima koji su pod udarom štednje: studentima, penzionerima, samohranim majkama, nezaposlenima... Sindikati najzad daju znake života i treba im pružiti solidarnost, da dignu glavu i povedu odlučnu borbu za odbranu radničkih prava i radnih mesta.

ZA ŠTA SE MARKS21 ZALAŽE

NEZAVISNA BORBA RADNIČKE KLASSE

Radnici i radnice proizvode svo bogatstvo u kapitalizmu. Novo društvo može biti izgrađeno jedino kolektivnim preuzimanjem kontrole nad tim bogatstvom od strane radničke klase i daljim planiranjem njegove proizvodnje i raspodele.

REVOLUCIJA, NE REFORMA

Postojeći sistem ne može biti popravljen ili reformisan, kako to tvrdi „socijalno odgovorna“ vlast. Kapitalizam se mora iščupati iz korena.

PARLAMENTARNI PUT NIJE REŠENJE

Strukture postojećeg parlamenta, vojske, policije i sudstva izrasle su u kapitalizmu i napravljene su da štite vladajuću klasu od radnica i radnika.

Država nije neutralna, već je oruđe u rukama vladajuće klase i služi ugnjetavanju radnika i radnica. Međutim, država se ne može ukinuti prostim dekretom – ona će odumreti zajedno sa iščezavanjem klasnih razlika.

Zbog toga je radničkoj klasi u prelaznom periodu potrebna potpuno drugačija vrsta države – radnička država, bazirana na radničkim savetima i radničkoj miliciji.

Parlamentarna govornica se u najboljem slučaju može koristiti u svrhu propagande protiv trenutnog sistema i promocije mera koje slabe poziciju vladajuće klase, a ojačavaju poziciju radništva i potlačenih.

Jedino masovna akcija samih radnica i radnika može uništiti kapitalizam.

INTERNACIONALIZAM

Borba za socijalizam je deo globalne brobe. Mi se zalažemo za solidarnost sa radnicima i radnicama u drugim zemljama.

Protivimo se svemu što okreće radnice i radnike iz jedne, protiv rad-

nica i radnika iz druge zemlje. Protivimo se rasizmu i imperijalizmu. Podržavamo pravo svih potlačenih grupa da organizuju sopstveni otpor. Podržavamo sve istinske narodno-oslobodilačke pokrete.

Iskustvo Rusije pokazuje da socijalistička revolucija ne može preživeti u jednoj zemlji.

U Rusiji je rezultat toga bio državni kapitalizam, a ne socijalizam.

Staljinističke partije su kasnije u Istočnoj Evropi, Jugoslaviji i Kini uspostavile slične režime.

Mi podržavamo borbu protiv tržišnog i državnog kapitalizma koju vode, ili su vodili, radnici i radnice u tim zemljama.

Zalažemo se za stvarnu društvenu, ekonomsku i političku jednakost žena. Tražimo prestanak svih oblika diskriminacije prema lezbejkama, gej, biseksualnim i transrodnim osobama.

REVOLUCIONARNA ORGANIZACIJA I LEVA PARTIJA

Da bi se socijalizam ostvario, najborbeniji radnički aktivisti i aktivistkinje moraju biti okupljeni u revolucionarnoj socijalističkoj organizaciji. Ona mora biti deo šire političke partije levice, koja ujedinjuje radnički pokret sa feminističkim, ekološkim, LGBT i pokretima drugih potlačenih manjina. Mi se zalažemo za formiranje takve partije

Učestvovanjem u socijalnim pokretima moramo kroz praksu pokazati da se reformističke ideje kose sa interesima radničke klase (i njenih budućih pripadnika i pripadnika iz redova studentske i srednjoškolske populacije) i svih potlačenih.

PRIDRUŽI NAM SE!

E-MAIL: redakcija@marks21.info

TELEFON: 060/300-1917

WEB: www.marks21.info

FB: facebook.com/marks.za.21.vek

TW: @Marks21rs

